

Віктар Місіюк

Брэст

Дзейнасць украінскіх сацыялістычных партый у Палескім ваяводстве

Дзейнасць украінскіх сацыялістычных партый у Палескім ваяводстве з'яўляецца важнай тэмай даследаванняў гісторыі заходняга рэгіёна Беларусі. На гэтай тэрыторыі ўтварылася і сфармавалася адна з найбуйнейшых сялянскіх партый Усходняй Еўропы, якую Камінтэрн называў авангардам рэвалюцыйнай барацьбы на вёсцы, "адзінай сялянскай партыяй, якая вядзе легальную класавую барацьбу на вёсцы"¹. Супрацоўніцтва з украінскімі сацыялістамі з'яўляецца адной з важных старонак гісторыі беларускага нацыянальнага руху, бо яны былі бліжэйшым партнёрам асноўнай заходнебеларускай палітычнай партыі – БСРГ. Менавіта ў Палескім ваяводстве пры падтрымцы ўкраінскага сацыялістычнага аб'яднання быў абраны ў сейм сакратар уплывовага беларускага пасольскага клуба. Тэма мае вялікае значэнне ў гісторыі ўкраінскіх арганізацый Брэсцка-Пінскага рэгіёну, бо гэта адзіны прыклад трывалага масавага ўдзелу ўкраінскіх арганізацый ў мясцовым самакіраванні, рэдкі досвед практычнай дэмакратыі. Актыўнасць украінскіх сацыялістаў адбілася амаль на ўсіх сферах жыцця мясцовага насельніцтва: эканоміцы, грамадскіх стасунках, прававой культуры. Дзякуючы ёй украінская мова стала адной з афіцыйных моў, на якой павінны былі звяртацца гарадскія ўлады ваяводскага цэнтра да мясцовага насельніцтва². Дзейнасць палітычных арганізацый мела ўплыў на рэгіянальнае мастацтва. Украінскі сацыяліст стаў адным з герояў *Гнязда Белазора*³ – апошняга апавядання польскай пісьменніцы Марыі Радзевіч. Пяць украінскіх паэтаў з Палескага ваяводства (Уладзімір Кітаэўскі, Іван Бойцік, Аляксандр Каласун, Міхаіл Грот, Сцяпан Семанюк) былі актыўнымі членамі сацыялістычных партый і друкаваліся ў сацыялістычнай прэсе.

Украінскі сацыялістычны рух на тэрыторыі Палескага ваяводства меў вялікі ўплыў на гісторыю і культуру рэгіёна. Пры гэтым унутрыпартыйныя працэсы, структура і характар дзейнасці ўкраінскіх сацыя-

¹ *Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za 4 kwartał 1931 r.*, Warszawa 1932, s. 72.

² І. В и н н и ч е н к о, *Українці Берестейщини, Підляшшя й Холмщини в 1 пол. XX ст. Хроніка подій*, Київ 1997.

³ M. R o d z i e w i c z ó w n a, *Gniazdo Białozora*, Poznań 1932.

лістычных партый мала даследаваны. Для прыкладу, аўтары сучаснага выдання, прысвечанага гісторыі Заходняй Беларусі, апісалі дзейнасць розных нацыянальных партый, але ўкраінскіх сярод іх няма. У *Энцыклапедыі гісторыі Беларусі* змешчана два невялікіх артыкулы пра асноўныя ўкраінскія сацыялістычныя партыі. Адзін з іх¹ – гэта спрошчаны, нязначна перапрацаваны артыкул з іншага выдання сярэдзіны 1980-х гг. гэтага выдавецтва², другі³ – узяты з таго ж выдання без змен⁴. Яны напісаны на матэрыялах даследчыкаў рэвалюцыйнага руху на тэрыторыі Заходняй Беларусі. У прыватнасці, на падставе прац Уладзіміра Палуяна⁵. Пры гэтым пра дзейнасць ўкраінскіх сацыялістаў пісалі вельмі мала. У працы іншага вядомага даследчыка рэвалюцыйнага руху Пятра Зялінскага ўкраінская партыя СельРоб згаданая толькі ў кантэксце саюзных адносін з кандыдатамі ад камуністычнай партыі падчас правядзення выбараў у мясцовае самакіраванне на Кобрыншчыне⁶. У прыведзеных прыкладах адчуваецца агульны недахоп марксісцкай гістарыяграфіі: адсутнасць увагі да асоб лідараў, спрошчаныя абагульненні, дэманстрацыя вызначальнай ролі камуністычнай партыі ў палітычным жыцці.

Гісторыя ўкраінскіх сацыялістычных партый слаба прадстаўленая ва ўкраінскай гістарыяграфіі. Навукоўцы савецкага перыяду вывучалі гісторыю сацыялістычнага руху на тэрыторыі УССР. Гэта было адной з прычын таго, што ў працах даследчыка ўкраінскіх сялянскіх партый пра дзейнасць арганізацый гэтага тыпа ў Палескім ваяводстве інфармацыі або няма, або з яе нельга зразумець, што яна мае дачыненне да гэтай тэрыторыі⁷. Выключэннем з’яўляецца даследаванне ўкраінска-беларускіх рэвалюцыйных сувязяў⁸. У гэтай працы згадваюцца акцыі ўкраінскіх партый у Палескім ваяводстве, але няма аналізу іх узнікнення і дзейнасці. Абмежаванне геаграфічных рамак характэрна і для сучасных даследчыкаў. У працы Марыяны Пыріг⁹, прысвечанай першым гадам існавання СельРоб, пра існаванне партыйных асяродкаў у Палескім ваяводстве згадваецца невялікімі ўрыўкамі.

¹ СельРоб [у:] *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т., т. 6, кн. 1*, Мінск 2001, с. 277.

² СельРоб [в:] *Брест. Энциклопедический справочник*, Мінск 1987, с. 326–327.

³ СельСаюз [в:] *Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т., т. 6, кн. 1*, Мінск 2001, с. 278.

⁴ СельСоюз [в:] *Брест. Энциклопедический справочник*, Мінск 1987, с. 327–328.

⁵ В. П о л у я н, И. П о л у я н, *Революционное и национально-освободительное движение в Западной Белоруссии в 1920–1939 гг.*, Мінск 1962, с. 20.

⁶ П. З е л и н с к и й, *Политическая работа КПЗБ в массах, 1923–1938*, Мінск 1986.

⁷ І. В а с ю т а, *Селянський рух на Західній Україні в 1919–1939 рр.*, Львів 1971.; І. В а с ю т а, *Соціально-економічні відносини на селі Західної України до возз’єднання (1918–1939)*, Львів 1978.; І. В а с ю т а, *Політична історія Західної України, 1918–1939*, Львів 2006.

⁸ Ю. К о н д у ф о р, Ю. А ф о н и н, *Нерушимая дружба украинского и белорусского народов в период социализма*, Киев 1978.

⁹ М. П и р і г, *Становлення та організаційні принципи діяльності “Українського селянсько-робітничого об’єднання” (“СельРоб”) у 1926–1928 роках, “Мандрівець” 2013, №4, с. 31–37.*

У сучасных артыкулах, прысвечаных культурнаму жыццю ўкраінцаў Палескага ваяводства, сацыялістычныя партыі згадваюцца ў невялічкіх фрагментах у кантэксце дзейнасці “Прасвіты”, як прыклад узаемадзеяння асветніцкіх і палітычных арганізацый¹. Такого тыпу апісанні ёсць і ў артыкуле Юрыя Крамара², прысвечанага непасрэдна палескай “Прасвіце”. Аўтар згадвае СельРоб як камуністычную арганізацыю, партыю, якая кіравалася дырэктывамі КПЗБ. У адным з артыкулаў Юрыя Чарняка змешчаны дастаткова вялікі фрагмент пра дзейнасць українскіх сацыялістычных партый. Аўтар абмежаваўся абагульненнем матэрыялу некалькіх асноўных архіўных дакументаў. Ні тэма, ні фармат артыкула на больш дэталёвы аналіз не разлічаны³. Шмат факталагічнага матэрыялу змешчана ў хрэстаматыйным выданні Ігара Віннічэнкі. Раздзел, прысвечаны Палескаму ваяводству, пачынаецца з уступа, у якім грунтоўна, але каратка апісаны асноўныя тэндэнцыі нацыянальнага жыцця. Аднак аўтар не ставіў сабе задачу даследаваць гісторыю асноўных палітычных арганізацый рэгіёна⁴.

Даследчыкі, якія стаялі на антымарксісцкіх пазіцыях, у сваю чаргу таксама мала звярталі ўвагі на ўкраінскі сацыялістычны рух. Прычынай гэтага былі павярхоўныя абвінавачанні сацыялістычных партый у марыянеткавым характары, здрадзе ідэалу нацыянальнага вызвалення і т. п. У краязнаўчым слоўніку Уладзіміра Леанюка⁵ аўтар толькі нязначна змяніў характарыстыкі, ва ўсім астатнім паўтарыўшы матэрыял з *Беларускай савецкай энцыклапедыі*. Выключэннем з’яўляецца манаграфія Івана Пушчука⁶. У ёй змешчана шмат інфармацыі пра сацыялістычны рух, аднак яна таксама не пазбегла недахопаў, выкліканых папярэднімі прычынамі. Напрыклад, у працы няма асобнага раздзела, прысвечанага дзейнасці Украінскай сацыял-дэмакратычнай партыі, СельСаюза, СельРоба, СельРоб-Еднасці, Украінскай сялянскай арганізацыі. У назвах раздзелаў і ў тэксце, дзе знаходзіцца матэрыял

¹ А. В а б і ш ч э в і ч, *Культурна-асветніцкае жыццё ўкраінцаў на тэрыторыі Заходняй Беларусі (20–30-я гг. XX ст.)* [у:] *Український вимір: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції “Українсько-білоруські культурні зв’язки: історія і сучасність”*, 2009, вип. 2(7), с. 16–20; О. В а б і ш ч е в и ч, *Український культурно-просвітний рух на Поліссі (1921–1930-і рр.)*, “Пам’ятки України” 2002, №3–4, с. 110–115.

² Ю. К р а м а р, *Діяльність українського культурно-освітнього товариства “Просвіта” на території Поліського воєводства в 1920–1930-ті рр.*, “Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки”, 2014, № 7, с. 50–55.

³ Ю. Ч е р н я к, *Деятельность украинских политических партий и культурно-просветительских организаций по украинизации Белорусского Полесья в межвоенный период*, “Література та культура Полісся: Збірник наукових праць” 2012, вип. 69, с. 314–334.

⁴ І. В и н н и ч е н к о, *Українці Берестейщини, Підляшшя й Холмщини в 1 пол. XXст. Хроніка подій*, Київ 1997.

⁵ В. Л е о н ю к, *Словник Берестейщини*, Львів 1996.

⁶ І. П у щ у к, *Берестійщина у міжвоєнний час. 1919–1939 рр.*, Луцьк 2006.

пра СельРоб, адсутнічае сістэмнасць, выкарыстоўваюцца экспрэсіўныя ацэнкі, змешчана інфармацыя пра палітычны кантэкст часоў, у якія была напісаная праца, шмат блытаніны ў назвах населеных пунктаў і імёнах гістарычных асоб. Ідэалагічным уплывам трэба тлумачыць прыхільнасць аўтара да канспіралагічных тэорый.

Уласцівая папярэдняй гістарыяграфіі крытыка гістарычнай рэальнасці з розных ідэалагічных пазіцый не пазбаўленая сэнсу, аднак яна можа быць істотнай перашкодай для аб'ектыўнай ацэнкі дзейнасці ўкраінскіх сацыялістаў у Палескім ваяводстве.

На пачатку XX стагоддзя сацыялістычны рух стаў пануючай плыню ўкраінскага палітычнага жыцця. Гэта выразна праявілася ў гады існавання Украінскай народнай рэспублікі і Заходне-ўкраінскай народнай рэспублікі, мела ўплыў на ўзнікненне Украінскай савецкай сацыялістычнай рэспублікі. Натуральна, што дзеячы ўкраінскага руху сімпатызавалі сацыялістычнай ідэалогіі.

Пасля ўдалых для Украінскага выбарчага камітэту выбараў у сейм на тэрыторыі Палескага ваяводства стала відавочна, што ўсе абраныя дэпутаты маюць сацыялістычныя перакананні. Адзінай партыяй, прадстаўленай у парламенце, з выразнай сацыялістычнай праграмай выявілася Украінская сацыял-дэмакратычная партыя (УСДП). Існавала яна нядоўга. Ужо 30 студзеня 1924 г. УСДП была ліквідавана¹. Прычынай была радыкальная пазіцыя, якую заняла партыя ў дачыненні да палітыкі польскага ураду. Лідары партыі некалькі разоў выступалі ў населеных пунктах Палескага ваяводства. Сацыял-дэмакраты мелі тут пэўную колькасць прыхільнікаў, але не стварылі на гэтай тэрыторыі партыйныя структуры. Дзейнасць УСДП актывізавала палітычна актыўную частку насельніцтва, спрыяла ўзнікненню іншых сацыялістычных партый.

У канцы 1924 года ў Палескім ваяводстве спрабавала замацавацца лаялісцкая пазапарламенцкая Украінская народная партыя (УНП). Цэнтрам дзейнасці незалежных сацыялістаў быў г. Роўна. Таму ў Палескім ваяводстве яна спрабавала замацавацца ў суседніх з Ровеншчынай Сарненскім і Камень-Кашырскім паветах. У апошнім нават узнік павятовы камітэт на чале з Аляксандрам Велігодскім. На выбарах у сейм яе прыхільнікі выставілі ў брэсцкай выбарчай акрузе "Украінскі нацыянальны спіс". Партыя не была папулярнай і не здолела назбіраць хоць колькі-небудзь значаную колькасць галасоў выбаршчыкаў².

Пад час першых выбараў у польскі парламент у гарадах і вёсках Палескага ваяводства былі створаныя камітэты Украінскага выбарчага камітэта. З іх дапамогай былі праведзены арганізацыйныя з'езды Украінскага сацыялістычнага аб'яднання СельСаюз. 5 жніўня 1924 года адбыўся рэгіянальны з'езд у Брэсце. Яго дэлегаты прынялі ўдзел

¹ Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці, ф. 92, воп. 1, спр. 432, арк. 5.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 266.

у арганізацыйным з'ездзе партыі, які адбыўся 17 жніўня 1924 года ў Холме. У Брэсцкім, Кобрынскім і Драгічынскім паветах аб'яднанне хутка ператварылася ў масавую арганізацыю.

Гісторыя сацыялістычнага руху як масавай з'явы прадстаўляе паслядоўную змену арганізацыйных форм, выкліканую асноўнымі палітычнымі тэндэнцыямі, знешнімі ўмовамі і ўнутранымі супярэчнасцямі. Лідары СельРоба шукалі магчымасці расшырыць геаграфію дзейнасці, ператварыцца ў партыю заходнеўкраінскага, нацыянальнага значэння. З гэтай мэтай вяліся перамовы аб збліжэнні з рознымі сацыялістычнымі галіцкімі партыямі, у тым ліку з Украінскай радыкальнай партыяй. У рэшце рэшт, прадстаўнікі Цэнтральнага камітэта вырашылі наладзіць супрацоўніцтва з саветафільскай партыяй з эсэраўскай праграмай – Партыяй Народнай Волі. Гэтая сацыялістычная партыя таксама прапавала расшырыць геаграфію. У гэты ж момант мелі месца спробы ўтварыць яе камітэты ў Драгічынскім і Брэсцкім паветах.

Напярэдадні збліжэння партый стала зразумела, што СельРоб паступова пераходзіць на саветафільскія пазіцыі, абірае шлях больш жорсткай канфрантацыі з урадам па сацыяльных пытаннях і т. п. Таму вясною 1926 года з арганізацыі выйшла пэўная частка членаў з памяркоўнымі цэнтрысцкімі поглядамі, у тым ліку лідар брэсцкіх сацыялістаў Васіль Дзмітрыюк. Пасля яго выхаду функцыі рэгіянальнага лідара прыняў на сябе старшыня кобрынскага акружнага камітэта Васіль Пархоцік. Вельмі ўзважана пачаў падыходзіць на супрацоўніцтва з іншымі левымі арганізацыямі прадстаўнік брэсцкага акружнага камітэта СельСаюза Павал Капцэвіч. У прыватнасці, ён спаслаўся на пазіцыю партыі і адмовіўся ад удзелу арганізацыі ў маніфестацыі 1 мая. Прадстаўнікі дзяржаўнай адміністрацыі лічылі, што гэты факт сведчыць пра чысткі ў партыі¹.

У выніку аб'яднання СельСаюза і Партыі Народнай Волі была створана новая партыя – Украінскае сялянска-рабочае сацыялістычнае аб'яднанне СельРоб. Аб'яднаўчы з'езд адбыўся 10.10.1926 г. у Львове. Палескае ваяводства на ім прадстаўлялі Васіль Пархоцік, Вячаслаў Львоў (Кобрынскі павет), Георг Лісічык (Драгічынскі павет)². Прадстаўнікі ўнутранай апазіцыі, пяць дэлегатаў акружных камітэтаў СельСаюза на чале з паслом Сяргеем Назаруком, выступілі супраць рашэння большасці, пасол Павал Васінчук утрымаўся³. Прыхільнікі пазіцыі Васінчука спрабавалі стварыць новую партыю пад старою назвай СельСаюз. Агітацыю за новую партыю Васінчука ў Брэсце і акаліцы вёў Іван Парэнюк, які ў той жа час падобна да Васіля Дзмітрыюка схіляўся да пазіцыі УНДО. Каб прывабіць на свой бок Васіля Пархоціка і яго прыхільнікаў Васінчук паабяцаў яму высокае месца у партыйным спісе на

¹ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 352, арк. 12.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 211, арк. 26.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 211, арк. 26–29.

выбарах у сейм. Прыхільнікі Васінчука сапраўды зарэгістравалі ў брэсцкай акрузе ўкраінскі народны гаспадарчы спіс, але ён не змог здабыць сімпатыі большасці выбаршчыкаў. Агульны рост партыі суправаджаўся зменай пакаленняў рэгіянальных партыйных лідараў. Праз паўгода пасля стварэння СельРоба з партыі выйшаў Анастас Капцэвіч у сувязі з тым, што атрымаў пасаду настаўніка¹. У маі 1927 года пра выхад заявіў Пархоцік, які планаваў уладкавацца на працу ў адным з украінскіх банкаў². Збліжэнне колішніх сельсаюзаўцаў з народавольцамі адбывалася настолькі цяжка, што напярэдадні выбараў у сейм партыя раскалолася на СельРоб-Правіцу і СельРоб-Лявіцу. Узнікла ў сувязі з гэтым нявызначанасць і ўнутраны канфлікт стрымлівалі ініцыятыву асобных арганізацый. У прыватнасці, Пінская акружная арганізацыя ў 1927 г. змушана была сканцэнтраватца на праблемах гарадскога партыйнага асяродка³. Лявіца здолела перахапіць ініцыятыву ў Палескім ваяводстве і атрымала падтрымку большасці выбаршчыкаў. Раскол аслабляў пазіцыі партыі як асноўнай заходнеўкраінскай сялянскай сацыялістычнай партыі. Таму левацэнтрысцкае крыло партыі стварыла партыю СельРоб-Еднасць. У выніку перамоў узнікла дамоўленасць аб аб'яднанні Еднасці і Лявіцы. З гэтай мэтай 20.05.1928 г. у Львове быў скліканы кангрэс. 24 мая 1928 СельРоб-Лявіца прыпыніла сваё існаванне, яе члены далучыліся да СельРоб-Еднасці⁴. Удзел у кангрэсе не толькі не ліквідаваў канфлікты на месцах, але нават паглыбіў асобныя з іх. Партыйны лідар Мікола Хам прызначыў дэлегатам кангрэсу Ігната Панасюка ў той час, як большасць абрала Ігната Караля⁵. Такія рашэнні падрывалі веру ў сілу прамого народаўладдзя, пашыралі практыку самаўпраўства. У брэсцкім камітэце аформіліся групы Кірыла Радзеюка і група Караля, якія мелі розныя погляды на супрацоўніцтва з прыхільнікамі КПЗБ⁶. Канфлікт члены арганізацыі спрабавалі пераадолець 24 жніўня 1928 года, калі быў абраны новы склад брэсцкага акружнага камітэта. Аднак гэтая мера не дала станоўчага выніку. Ужо 7 верасня 1928 чарговая партыйная канферэнцыя распуціла камітэт да сакавіка 1929 года. Усе дакументы адпраўлены ў ЦК партыі, офіс звольнены⁷.

Восенню 1928 года з'явілася інфармацыя аб тым, што старшыня драгічынскага акружнага камітэта Георг Лісічык вядзе перамовы з УНДО аб уваходжанні ў партыю⁸. Тым больш, што правацэнтрысцкая частка былой СельРоб не была надзейнай альтэрнатывай сваёй суперніцы, перажывала арганізацыйны крызіс. 25 снежня 1929 г. у Львове

¹ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 37; ф. 2001, воп. 4, спр. 2745, арк. 20.

² ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 19.

³ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 5.

⁴ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 807, арк. 43.

⁵ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 964, арк. 18.

⁶ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 964, арк. 75.

⁷ ДАБВ, ф. 93, воп. 1, спр. 1173, арк. 21.

⁸ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 964, арк. 94.

адбыўся 3 з'езд СельРоб-Правіцы, на якім было заяўлена, што калі сітуацыя не выправіцца і партыя будзе губляць уплыў, будзе адчувацца адсутнасць сродкаў, то партыя аб'яднаецца з СельРоб-Еднасці¹. Сама-ліквідацыя СельРоб-Правіцы ў канцы 1929 – пачатку 1930 года ў Кобрынскім і Сарненскім паветах не мела ні якога рэзанансу².

Нават пасля ліквідацыі Правіцы ў 1930 г. шматгадовы лідар Васіль Пархоцік разам з колам сваіх прыхільнікаў не толькі не далучыўся да СельРоб-Еднасці, але прапагандаваў ідэю стварэння новай украінскай цэнтрэўскай партыі. Перапіска на гэтую тэму вялася паміж палітычнымі дзеячамі Львова, Варшавы, Холма, Брэста, Пінска³. Відавочна, адным з такіх асяродкаў была група членаў СельРоб-Еднасці, згуртаваных пры чытальні Прасвіты на Кіеўскім прадмесці Брэста, якія агучвалі падобныя ідэі⁴. У лістападзе 1930 года група сельробаўцаў пачала выдаваць у Львове газету ад імя Украінскай сялянска-рабочай незалежнай партыі⁵. Аднак спробы стварэння альтэрнатыўнай сацыялістычнай партыі не знайшлі падтрымкі актыўнай часткі грамадства.

На пачатку 1930-х гадоў назіраецца спад актыўнасці мясцовых дзеячаў, пэўная дэзарганізацыя СельРоб-Еднасці. Дэлегаты на II-і краявы кангрэс, які адбыўся 15 лютага 1930 г., зноў-такі былі не выбарнымі, але прызначанымі⁶. Дзейнасць партыйных асяродкаў назіраецца пераважна там, дзе выкарыстоўваюцца канспіратыўныя і радыкальныя метады. Сярод памяркоўнай часткі членаў шырыцца ліквідатарскі настрой⁷. На пачатку верасня 1932 года ў Празе адбыўся з'езд, у якім прымалі ўдзел прадстаўнікі ЦК СельРоб-Еднасць. ЦК Украінскага сялянскага аб'яднання, ЦК КПЗУ, ЦК КПП, Камінтэрну. Удзельнікі з'езда падштурхвалі кіраўніцтва СельРоба да таго, каб арганізацыя ўзначаліла забастовачны рух, узмацніла канспірацыю, накіравала моладзь у Стралецкі саюз, арганізавала напады на склады са зброяй, перахапіла ініцыятыву святкавання ўгодкаў ЗУНР, узмацніла агітацыю за самавызначэнне ўкраінскага народу⁸.

Выкарыстанне паўпартызанскіх метадаў прывяло да таго, што члены СельРоба з Камень-Кашырскага павета ў маі 1932 года прынялі ўдзел ва ўзброеным выступленні, што стала прычынай судовай справы супраць партыі і пазбаўлення яе права дзейнасці на тэрыторыі дзяржавы. Паказальна тое, што ў Камень-Кашырскім павеце не паспелі з'явіцца звычайныя арганізацыйныя формы партыйнай дзейнасці, такія як акружны ці павятовы камітэт, партыя існавала тут як

¹ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 211, арк. 1.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 258.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 252, 258.

⁴ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 807, арк. 36.

⁵ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1010, арк. 42, ф. 93, воп. 2, спр. 921, арк. 196.

⁶ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 258.

⁷ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 253.

⁸ *Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za 4 kwartał 1931 r.*, Warszawa 1932, s. 32

паўлегальная і паўканспіратыўная арганізацыя. Сель-Роб-Еднасьць была ліквідавана 26 верасня 1932 г.¹. Аб ліквідацыі было аб'яўлена ў прэсе, памяшканні апячатаныя, маёмасць канфіскаваная і перададзеная ў суд. Таксама ўлады папярэдзілі насельніцтва аб адказнасці за “ўдзел у сацыяльным перавароце”. Зрэшты, шырокага грамадскага рэзанансу і супраціўлення не было. Падчас ліквідацыі ў Брэсцкім, Кобрынскім, Драгічынскім, Пінскім, Пружанскім паведах праведзены рэвізіі ў 472 членаў партыі. З іх 288 былі арыштаваны. Адпушчана з-пад арышту 270 сельробаўцаў. Справы 18-ці перададзены ў суд². У іншым дакуменце інфармацыя ваяводы са зменшанымі лічбамі аб рэвізіях у 348 членаў, з якіх дваіх арыштавалі за прыналежнасць да КПЗБ³.

Роднасныя СельРоб-Еднасці арганізацыі Украінская сялянская партыя і Украінскае сялянскае аб'яднанне спрабавалі заняць яе месца. У Палескае ваяводства прысылалі партыйную прэсу, былі адзінкавыя спробы арганізацыі камітэтаў гэтых партый. Аднак яны не атрымалі шырокай падтрымкі з боку расчараванага насельніцтва і не змаглі пераадолець супраціўленне мясцовай адміністрацыі.

З пэўнага моманту сацыялістычныя партыі сталі асноўнай сілай палітычнага, сацыяльнага, эканамічнага і культурнага жыцця мясцовых украінцаў. Карэспандэнт партыйнай газеты “Наше жытця” пісаў аб сітуацыі ў Палескім ваяводстве так: “З нацыянальных украінскіх партый апрача Сельскага Саюза не чуваць ні пра каго”⁴. У 1927 г. адміністрацыя лічыла СельРоб партыяй, якая мае найбольшы ўплыў на ўкраінскае насельніцтва ваяводства⁵. СельРоб “змагла поўнасьцю апанавать Палессе”⁶. Дзеячы нацыянальнага руху добра разумелі небяспеку такога манапалізму. Пры гэтым яны не змаглі стварыць умовы для існавання ў рэгіёне іншай масавай украінскай партыі. Таму, па ацэнках сучаснікаў, “крыж на дзейнасці СельРоба ліквідаваў апошнюю украінскую партыю”⁷. Адзін са з'ездаў Прасвіты быў распушчаны паліцыяй пасля радыкальна-папулісцкага выступлення члена Цэнтральнага камітэта СельРоба Мікалая Хама. Улічваючы гэты і іншыя факты, уплывовыя прасвіцяне прадбачвалі, што “СельРоб сваёй тактыкай знішчыць асветніцкую работу”⁸. Сапраўды, ліквідацыя СельРоб-Еднасці негатыўна паўплывала на ўсе нацыянальныя арганізацыі, спрыяла іх паступоваму знікненню.

¹ ДАБВ, ф. 92, воп. 1, спр. 432, арк. 5.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 2008, арк. 64.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 316, арк. 18 об.

⁴ Іл. М., *На украінському Поліссі*, “Наше жытця” 1925, ч. 28 (152), с. 1.

⁵ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 2.

⁶ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1181, арк. 3.

⁷ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 1–48.

⁸ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 964, арк. 1.

Дзеля таго, каб разумець значэнне, маштаб і ўплыў сацыялістычнага руху на нацыянальныя працэсы ў рэгіёне, неабходна прааналізаваць яго маштаб, структуру і арганізацыйны патэнцыял.

На тэрыторыі Палескага ваяводства партыйныя асяродкі СельСаюза былі аб'яднаны ў 5 акружных камітэтаў: Брэст, Кобрын, Драгічын, Столін, Пінск.

У складзе брэскага, кобрынскага і драгічынскага камітэтаў СельСаюза і СельРоба ў розныя час былі створаны 16 раённых камітэтаў: Страдзеч, Чарнаўчыцы, Каменец, Камяніца-Жыравецкая, Пугачова, Трышын, Жабінка, Мацясы, Дзівін, Навасёлкі, Ярэмчы, Гарадзец, Янаў, Хомск, Моталь, Маларыта.

Гарадскія і сельскія камітэты СельСробу дзейнічалі ў больш за 100 населеных пунктах: Асаўляны, Асаўцы, Багуславічы, Балата, Барысаўка, Бельск, Блювінічы, Бродніца, Брэст, Буховічы, Высоцк, Гарадзец, Гершоны, Гошэва, Гута, Даўбнева, Дзевяткі, Дзеткавічы, Дзівін, Дзяменічы, Драгічын, Дружылавічы, Дубой, Жабінка, Жабчыцы, Жыцін, Жуховцы, Завершаны, Залессе, Заполле, Засімы, Здзітава, Кавярдзякі, Казловічы, Камень-Каралеўскі, Камяніца-Жыравецкая, Камянец, Каўняцін, Кобрын, Корсунь, Легаты, Лежыткавічы, Ліцвінкі, Ляплеўка, Ляхчыцы, Лясок, Макраны, Маларыта, Мацеевічы, Маці, Медна, Місаўцы, Моталь, Навасады, Очкі, Орхава, Падбур'е, Падзяменне, Падлессе, Папіна, Пігасы, Пінск, Пlosка, Прылукі, Пугачова, Радванічы, Равіны, Расна, Рачкі, Рудка, Рэчыца, Сакалова, Салава, Сачыўкі, Стараселле, Стаўпы, Столін, Страдзеч, Стрэльна, Стрыгава, Сцяброва, Сычы, Трышын, Хабовічы, Хмелева, Хомск, Чарнаўчыцы, Шапновічы, Шчэкоцк, Язвіны, Ярэмчы, Якубовічы, Ялач, Янаў. У апошні год свайго існавання (на 14.12.1931 г.) СельРоб-Еднасць аб'ядноўвала 67 павятовых і раённых камітэтаў, 411 гарадскіх і сельскіх камітэтаў¹. З іх 218 дзейнічалі на тэрыторыі Палескага, Люблінскага і Валынскага ваяводстваў і 193 на тэрыторыі Львоўскага, Тэрнопальскага і Станіслаўскага ваяводстваў.

Згодна з інфармацыяй Палескага ваяводскага упраўлення, на 24 мая 1928 года ў ваяводстве налічвалася 109 сельскіх камітэтаў СельРоба (каля 2000 членаў)². Паводле іншай крыніцы, у сярэдзіне 1928 года ў Палескім ваяводстве налічвалася 114 камітэтаў³.

Дакладна вызначыць максімальную колькасць зарэгістраваных членаў сацыялістычных партый немагчыма. У маі 1928 года ў Палескім ваяводстве было 2000 членаў СельРоба⁴. Гэта 1/5 частка ад агульнай колькасці. Перад парламенцкімі выбарамі, якія адбыліся 4 сакавіка

¹ *Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za 4 kwartał 1931 r.*, Warszawa 1932, s. 32, ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 2240, арк. 1.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 46, арк. 58; ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 1–48.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1181, арк. 3.

⁴ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 46, арк. 58; ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 1–48; ф. 1, воп. 9, спр. 1181, арк. 3.

1928 года, у Кобрынскім павеце было 1000 членаў СельРоба, Драгічынскім – 800, Столінскім – 200¹, Пінскім – 200 членаў².

Лічба членаў партыі прыблізная, бо не ўсе яе прыхільнікі афіцыйна ўступалі ў арганізацыю, плацілі ўзносы і г. д. На адным з брэсцкіх мітынгаў у падтрымку палітычных вязняў прысутнічалі 300 сельробаўцаў. Відавочна, што значная частка не былі членамі партыі, а належалі да прыхільнікаў. Тым больш, што на момант ліквідацыі партыі членскія білеты ў горадзе мелі некалькі дзясяткаў чалавек. У сярэдзіне 1928 года ў ваяводстве налічвалася 50 тысяч прыхільнікаў СельРоба³.

Колькасць актыўных членаў увесь час змянялася. Напрыклад, у столінскім акружным камітэце да расколу ў 1927 годзе на Лявіцу і Правіцу было 300 членаў, а пасля яго – 60⁴. У сакавіку 1927 года кобрынскі акружны камітэт аб'ядноўваў 228 членаў і 200 прыхільнікаў СельРоба⁵. У сярэдзіне 1930 года на тэрыторыі Кобрынскага павета налічвалася 50 членаў партыі. У гэты час у Драгічынскім павеце актыўнасць праяўлялі 15 чалавек. У Пінскім павеце заставалася 5 актыўных членаў. Адзіны актыўны райкам СельРоб-Еднасці ў Ляплёўцы аб'ядноўваў 20 актывістаў. А вось у Столінскім павеце прадстаўнікі адміністрацыі налічылі 300 актыўных сельробаўцаў⁶. Хоць апошнія лічбы дастаткова ўмоўныя, яны добра адлюстроўваюць крызіс, які ў гэты момант перажывала партыя.

Пра падтрымку сацыялістычных партый з боку насельніцтва сведчаць вынікі парламенцкіх выбараў. Усяго ў Палескім ваяводстве ўкраінскіх сацыялістаў падтрымалі, прагаласавалі за абодва спіскі ў дзвюх акругах 90997 выбаршчыкаў⁷. На выбарах ў сейм СельРоб-Лявіцу ў брэсцкай выбарчай акрузе № 59 падтрымалі 53681 выбаршчык, што прынесла ёй два месцы ў парламенце. СельРоб-Правіцу ў пінскай выбарчай акрузе № 60 падтрымалі 14958 чалавек і гэта дазволіла ёй атрымаць адно месца ў парламенце.

Геаграфія выбараў дае цікавы матэрыял для аналізу. Прыхільнікі Лявіцы ўпэўнена перамаглі ў тых акружных камітэтах, якія ўзніклі пазней – у драгічынскім, столінскім і пінскім⁸. Але выбаршчык у брэсцкай акрузе быў больш арганізаваны, што дазволіла СельРоб-Лявіцы ўпэўнена правесці ў сейм з гэтай тэрыторыі двух паслоў. Гэта быў найлепшы вынік партыі на парламенцкіх выбарах. Варта дадаць, што большасць галасоў былі адданыя менавіта ў Брэсцкім, Кобрынскім і Драгічынскім паветах.

¹ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 932, арк. 9.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1315, арк. 29.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1181, арк. 3.

⁴ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 316, арк. 8.

⁵ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 316, арк. 1.

⁶ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1181, арк. 4–5.

⁷ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 46, арк. 58.

⁸ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 298.

У пінскай выбарчай акрузе прыхільнікі лявіцы не назбіралі дастатковай колькасці галасоў нават для аднаго пасла. Паколькі СельРоб-Правіца мела найбольш прыхільнікаў у Сарненскім павеце, які пазней быў далучаны да Валынскага ваяводства, адміністрацыя адзначала, што правацэнтрысцкая пазіцыя папулярная за межамі тэрыторыі Палесся. Сапраўды, 78,7% выбаршчыкаў Максіма Чучмая жылі ў Сарненскім павеце. А вось у суседнім Столінскім павеце жылі большасць тых выбаршчыкаў, якія галасавалі за СельРоб-Лявіцу.

Першым вядомым рэгіянальным лідарам сацыялістычнага руху ў Палескім ваяводстве быў урач Васіль Дзмітрыюк. Ён пастаянна жыў у Брэсце, добра ведаў рэгіён, карыстаўся вялікай павагай мясцовай украінскай інтэлігенцыі. Гэты прадстаўнік Палескага ваяводства ў сейме рэгулярна праводзіў сустрэчы са сваімі выбаршчыкамі ў розных мясцінах акругі. Палітык рэгулярна звяртаў увагу адміністрацыі на факты парушэнняў. Меў дачыненне да распрацоўкі законапраектаў у галіне аховы здароўя. З дапамогай В. Дзмітрыюка былі заснаваны асноўныя асветніцкія і эканамічныя арганізацыі. Яго бліжэйшы супрацоўнік, працаўнік рэгіянальнага сакратарыята Украінскага парламенцкага клуба Васіль Пархоцік і шэраг іншых дзеячаў лічылі, што В. Дзмітрыюк звяртае мала ўвагі на развіццё партыі і палітычную барацьбу.

Найлепшыя арганізацыйныя здольнасці праявіў лідар кобрынскай акружнай арганізацыі Васіль Пархоцік. Кіраўніцтва партыі высока ацаніла яго досвед, прызначыўшы інструктарам ЦК СельРоба¹. Але і гэтае пакаленне палітыкаў пацяснілі лідары, якія выйшлі з кіраўніцтва райкамаў. Іх досвед і магчымасці былі абмежаванымі, таму яны ахвотна выкарыстоўвалі папулісцкія метады. Пад іх уплывам СельРоб выразна губляў досвед практычнага вырашэння лакальных праблем і ўсё больш ператвараўся ва ўдзельніка міжнароднага ідэалагічнага процістаяння. Найбольш уплывовым прадстаўніком гэтага пакалення быў старшыня жабінкаўскага райкама і кобрынскага акружнага камітэта, член ЦК СельРоб-Еднасць Юліан Тымінскі².

Сацыялістычныя партыі далі магчымасць праявіць свае арганізатарскія здольнасці некалькі сотням рэгіянальных лідараў. Напрыклад, старшыня кобрынскага акружнага камітэта (на 30.03.1927) Сяргей Дземідзюк стаў сакратаром інфармацыйнага аддзела Цэнтральнага камітэта СельРоба ў Львове. На час адсутнасці С. Дземідзюка ў Кобрыне яго замяняў Дзмітрый Рафаловіч³.

Найбольш актыўныя прадстаўнікі сацыялістычнага руху прымалі ўдзел у важных палітычных форумах. Ю. Тымінскі і Ф. Масліевіч удзельнічалі ў вальным з'ездзе СельРоба, які адбыўся 7.04.1929 г.⁴. Амаль дзясятак прадстаўнікоў Палескага ваяводства сталі дэлегатамі другога

¹ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 269.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 807, арк. 15.

³ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 160, 190.

⁴ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 807, арк. 15.

краявога кангрэса партыі, які пачаўся 15 лютага 1930 г.: Ю. Тымінскі, І. Кароль, Сцяпан Семенюк, Астап Семенюк, Сцепан Мікітчук, Кузьма Палішчук, Сцепан Шэлест і Мітрафан Верхавец¹. Ю. Тымінскі і Міхаіл Грот былі ўдзельнікамі гістарычнага пленума ЦК СельРоб-Еднасці (снежань 1930 года)².

Сацыялістычныя партыі шмат зрабілі, каб палітычна актывізаваць моладзь і жанчын. Сярод уладальнікаў членскіх білетаў СельРоба жанчыны складалі меней за 4%. Але гэты паказчык не ва ўсіх камітэтах быў аднолькавы. Напрыклад, арганізацыя вёскі Замасты Брэсцкага павета на 37,5% складалася з жанчын. Невялікая колькасць жанчын не перашкодзіла стварыць у партыі дзесяць жаночых камітэтаў³. Адным з найбольш актыўных дзеячаў кобрынскага акружнага камітэта была Сцепаніда Шокун. Удзельнікі пражскага міжпартыйнага з'езду 1932 года лічылі, што СельРоб недастаткова ўвагі звяртае на працу з маладым пакаленнем⁴. У 1930 годзе амаль 45% членаў партыі складала моладзь. У пэўных выпадках былі створаны нават асобныя моладзевыя камітэты партыі. Усяго на снежань 1930 года іх налічвалася 11⁵. Кіраўніком так званай секцыі маладых СельРоб-Еднасці ў тым жа годзе быў Уладзімір Мароз⁶.

Адным з асноўных напрамкаў дзейнасці ўкраінскіх сацыялістаў быў удзел у выбарах у органы мясцовага самакіравання (павятовыя сеймікі, рады гмін). Сакратар раённага камітэту СельРоба ў Ярэмічах Васіль Лукянюк выступаў з ідэяй стварэння ў кожнай гміннай радзе фракцый Сель-Роба. Для гэтага неабходна было атрымаць дастатковую колькасць галасоў, падтрымліваць партыйную дысцыпліну, сканцэнтраваць увагу партыйных асяродкаў на вырашэнні мясцовых праблем. Сам В. Лукянюк меў досвед працы радным гміны⁷. У асобных акружных камітэтах да арганізацыі выбараў падыходзілі вельмі грунтоўна. Напрыклад, сакратар драгічынскага акружкаму Георг Лісічук правёў адзінаццаць нарад, для дзесяці членаў з розных мясцовасцяў драгічынскага павета арганізаваны двухдзённыя курсы. У 1927 годзе ў рады гмін палескага ваяводства быў выбраны 71 член СельРоба, у тым ліку – 43 у Брэсцкім і Кобрынскім паветах. Гэта ўсяго 13,4% радных-украінцаў. Улічваючы шырокае прадстаўніцтва ўкраінцаў (60,2%) у гмінных радах адзін з несумненых поспехаў партыі⁸.

¹ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 258; ф. 1, воп. 9, спр. 1292, арк. 53.

² ДАБВ, ф. 2001, воп. 4, спр. 4020, арк. 7.

³ *Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za 4 kwartał 1931 r.*, Warszawa 1932, s. 32; ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 2240, арк. 1.

⁴ ДАБВ, ф. 93, воп. 1, спр. 1655, арк. 1.

⁵ *Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za 4 kwartał 1931 r.*, Warszawa 1932, s. 32, ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 2240, арк. 1.

⁶ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1324, арк. 42.

⁷ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 333.

⁸ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 156.

Дзейнасць украінскіх сацыялістаў мела вялікі ўплыў на характар нацыянальных адносін у рэгіёне. Украінскія сацыялісты, з аднаго боку, спрыялі нацыянальнаму самаўсведамленню насельніцтва, з другога, – пашыралі ідэі інтэрнацыяналізму. Украінска-беларускія, украінска-польскія, украінска-габрэйскія палітычныя саюзы стваралі сістэму абароны правоў нацыянальных меншасцяў. Вядома, што ў Браніслава Тарашкевіча былі спіскі з паштовымі адрасамі актыўных дзеячаў Сель-Роба Брэсцкага павета¹. Пасля арышту Б. Тарашкевіча і іншых лідараў Беларускай сялянска-рабочай грамады сельробаўцы з Гарадца правялі збор грошай у іх падтрымку². Паміж партыйнымі лідарамі вяліся перамовы, каб у выпадку магчымай ліквідацыі Сель-Роба яна перадала сваіх членаў Беларускаму сялянска-рабочаму пасольскаму клубу (БСРКП). Аднак гэтага не адбылося. Па-першае, не было спрыяльных умоў для існавання і пашырэння моцнай левацэнтрысцкай беларускай партыі. Па-другое, Сель-Роб прадстаўляў мясцовае ўкраінскае асяроддзе з адпаведнымі патрэбамі ў культурнай сферы. Напрыклад, калі ў маі 1930 года ў Берасці пашырыліся непацверджаныя плёткі аб тым, што Сель-Роб мае намер перадаць сваю сферу ўплыву БСРКП, перавёўшы дзеючы ляплёўскі райкам у холмскі акружны камітэт. Гэта прывяло да таго, што брэсцкія сельробаўцы заблакавалі дзейнасць брэсцкага сакратарыату БСРКП, з мэтай яго дыскрэдытацыі прадстаўлялі яму фальшывую інфармацыю³.

Вельмі няпроста складваліся адносіны ўкраінскіх сацыялістаў з камуністамі. Мясцовая адміністрацыя адзначала, што СелСаюз знаходзіўся ў канфлікце з камуністычнай партыяй. Хоць у шматлікіх публікацыях СельРоб прадстаўляўся як арганізацыя, якой на ўсіх узроўнях кіравалі ўкраінскія камуністы, уплыў КПЗУ на СельРоб у Палескім ваяводстве не выяўлены⁴. Але калі ў 1926 годзе з СССР у падтрымку СельРоба, як новай саветафільскай партыі, была выслана дапамога ў выглядзе вагонаў са збожжам, яна ахвотна была прынятая мясцовымі дзеячамі. Пры гэтым кантакты леварадыкальнай часткі партыі з камуністамі былі прычынай вострай крытыкі з боку апанентаў. Напрыклад, прыхільнік правацэнтрысцкай палітычнай платформы Аляксей Дзмітрыюк абразліва называў СельРоб-Лявіцу “камуністычнай пляцоўкай”⁵. Адзначалася, што СельРоб-Правіца не падтрымлівала стасункі з КПЗБ⁶. У той жа час пазіцыя старых сельсаюзаўцаў, прыхільнікаў Правіцы, не была адназначнай. Так В. Пархоцік падкрэсліваў, што СельРоб нічога агульнага з камуністамі не мае, а праграма пакрываецца з праграмай нацыянал-большавікоў⁷. Не заўжды дзеячы Сельроба адклікаліся на

¹ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 1827, арк. 32–34.

² ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 316, арк. 1.

³ ДАБВ, ф. 1, воп. 9, спр. 45, арк. 253.

⁴ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 2.

⁵ ДАБВ, ф. 2042, воп. 1, спр. 5796, арк. 45.

⁶ ДАБВ, ф. 2042, воп. 1, спр. 5796, арк. 62.

⁷ ДАБВ, ф. 2, воп. 1, спр. 1294, арк. 369.

прапановы прыняць удзел у адным з асноўных для камуністычнага руху свяце – 1 мая. У 1928 годзе кобрынская СельРоб-Правіца ў Кобрыне не праводзіла мітынг па прычыне не вызначанай пазіцыі ЦК партыі. У той жа час брэсцкая СельРоб-Лявіца ў Брэсце таксама ад гэтай ідэі адмовілася па прычыне паліцэйскага тэрору¹. Паступова прасавецкія і пракамуністычныя пазіцыі ўзмацняліся.

Кароткі аналіз дзейнасці ўкраінскіх сацыялістычных арганізацый дазваляе зрабіць некаторыя высновы. У 1920–1930-я гады на тэрыторыі Палескага ваяводства з’яўляюцца масавыя ўкраінскія сацыялістычныя партыі. Тут была створана густая арганізацыйная сетка сельскіх, раённых, акружных камітэтаў. Актывізацыя партыйнага жыцця вядзе да абвастрэння ўнутрыпартыйнай барацьбы. Украінскія сацыялісты ахвотна ўступалі ў палітычныя саюзы, стараліся абараніць свае пазіцыі. Назіраецца паступовая радыкалізацыя палітычнай праграмы сацыялістычнага руху, метадаў палітычнай барацьбы. Шмат ініцыятыў украінскіх сацыялістаў у сферы самакіравання, царкоўным пытанні, фарміраванні нацыянальнага рынку былі перакрэслены таталітарнымі тэндэнцыямі 1930-х гадоў, якія пашырыліся ў палітычным жыцці Польшчы і Савецкага Саюза. Барацьба з нацдэмаўшчынай, падтрымка леварадыкалізму з боку савецкага ўрада дазвалялі польскай адміністрацыі абвінаваціць сацыялістычныя партыі ў антыдзяржаўнай дзейнасці. Гісторыя сацыялістычных партый, іх масавая падтрымка насельніцтвам у значнай меры вызначылі характар рэгіянальных працэсаў у сярэдзіне XX стагоддзя.

Victor Misiuk

Activities of Ukrainian Socialist Parties in the Polesie Voivodeship

A b s t r a c t

This article describes activities of Ukrainian socialist parties in the Polesie voivodeship during the 1920s and 1930s. They are an important aspect of the history of the west region of Belarus. The analysis is divided in several sections, in which the author discusses the history of different Ukrainian socialist parties, in particular the Ukrainian Socialist-Democratic Party, Ukrainian People's Party, Ukrainian Socialist Association "SelSoyuz", Ukrainian Workers and Peasants Socialist Association "SelRob", Ukrainian Peasants Association and Ukrainian Peasants Party, as well as the reaction of the Polish administration to them, respectively. One of the conclusions is that the Ukrainian socialist view, increasingly radicalized by its transformation into national communism, became predominant.

¹ ДАБВ, ф. 67, воп. 1, спр. 964, арк. 1.